

ANTONIO DEVIĆ

Nova Gradiška

Kako je zapravo gorio Varaždin

25. travnja 1776. Varaždin, glavni grad i upravno središte Hrvatske države. Toplo, vjetrovito proljetno jutro. Danas je bila svetkovina Svetog Marka. Oni koji nisu bili prisiljeni raditi, kod kuće su se mogli odmarali, a samo je nekolicina nesretnika, uglavnom kmetova i pokoji trgovac, odlazila raditi poslove koji su morali biti napravljeni. Martin, 15. godišnji momak i ujedno kmet te njegovo društvo odlazili su rano ujutro iz njihovog rodnog Sračinca raditi u Varaždin. Svakoga jutra neovisno o danu i blagdanu oni su odlazili pješke u susjedni im grad da crnče na kakvom god vremenu je trebalo. Prilagodeći se načinu života izgledali su mnogo stariji nego što su uistinu bili. Vrijeme bi si kratili pričajući razne dogodovštine i pušeći.

Ivek, jedan član družine koji je bio poznat po svojem preuveličavanju i laganju već je trusio novu priču - Ej klinčeki, moram vam povedati kaj mi se ščera pripetilo. Znači... - i dok je on pričao svoju priču Joža i Vina su se samo međusobno pogledali već znajući da je sve samo još jedna velika laž.

Martin i Štef su si također međusobno dobacili riječi razumijevanja - Jao, gleč ovog bedaka. Kaj je sad smislil novoga. Ko da te stvari smišlja pre neg što ide spati.

Jedino je kao i uvijek ona najteža uloga pripala Vinceku, vječitom vjernom slušatelju kojemu je Ivek najiskrenije prijepovijedao svoje događaje. Njemu je najviše bilo žao da odbrusi Iveku pa je puštao da ga ovaj tuši svojim lažima i tako svaki dan skraćivao fitilj koji bi jednog dana mogao buknuti od tih silnih bedastoća.

- Snočka sam se cmokal sa jempot deklicom. Znači, dekla ko cuker, plava i onak mal buc mesta, ali pravo fajna. A rit, uff, ko dva vajkuša. - pričao je svima Ivek živo mlateći rukama, ali opet najviše svoju pažnju usredotočujući na jasnoga Vinceka.

Nakon što je to ispričao dečki su se na njega obrušili sa nizom podbadajućih pitanja i komentara.

Prvo mu je dobacio Joža - A di si ju mogel cmokat prosim te kad smo snočka svi bil zajedno na tancu?

- Ma niste vi bil, vi ste odišli dimo kad se zmislil i ja sam ostal još mal i upoznal nju. - odgovori mu Ivek.

- A kako si mogel ti ostat potlam nas kad smo svi zajedno dišli dimo? - upitao ga je Vina.

- Ma blazniš, ja sam ostal potlam vas, nekaj si ti pobrkal. - odgovorio mu je Ivek.

Zatim se uključi i Štef - Ma to se Iva snočka malo nalokal i onda došel dimo i v štali si gladil svoju pikušu.

Nastupi opći smijeh, a jadni Ivek samo što nije precrvenio od sile i sramote.

- Gladil sam ti pikušu koja te rodil! Pa ti mi veruješ bar Vincek? - upitao je Ivek.

Vincek kojemu je ta priča presjela kao i sve druge prije samo odgovorio ozbiljno i nimalo neuvjerljivo sa "Uvek".

I tako bi svaki dan putovali iz sela u grad, iz grada u selo. Pušeci i slušajući Ivekove priče. To im je činilo rutinu i nije im se činilo da ju išta može promijeniti. Naposljetku su svi stigli u grad i podijelili se na svoje pozicije. Svatko je bio određen da radi nešto, a Martin je bio određen toga dana da čisti kanale uz ulicu. Putem do svoga odredišta naišao je na trgovca kojega su svi mlađi zvali Čika Mirka i koji je taman meo ispred svoje trgovine.

- Čika Mirka kak je? Zar i vi denes delate? - upitao je Martin.

Čovjek koji se je vidno obradovao svom posjetitelju odgovori mu - Oj Martine moj, za ovakve kak mi nema počinka. Mi mremo svaki dan delati pa i na slavlja da si zaradimo mal štruce. Žmetno je to življenje koji ova gospoda koja sad počiva i hojda po varoši u fajnoj obleci ne razme.

- Ma razmem ja vas sve. Kaj ćemo, takva nas je kob snašla eto. Jel vam dojtio barem tko denes v štacun?

- Ma daj muka, nigde žive duše eto, ili su v hižama ili hojdaju ovak nahden. Fejst zaran je još, al ak je den fest već do sad ja dobar posel zdelam. Jedino mi muve ulaze vu štacun denes, nikaj drugo. - odgovori i nasmije se glasno Čika Mirka. I taman u tom trenutku dođe pred Čika Mirkin dućan kupac.

- Ev otkak sam otvoril zjutra niđe nikog i baš kad ti dojteš, mušterija. Mogel bi ti češće meni dojtiti da mi donosiš sreću. Ajde mrem ići poslužiti mušteriju. Bumo se videli Martine.

- Ajte Čika Mirka.

I zatim ode dalje po svom poslu. Iako je bio blagdan i još uvijek rano jutro po gradu se je vrtilo čak i dosta ljudi. Valjda su svi htjeli obaviti i kupiti što su trebali prije podneva pa onda fino odmarati popodne.

Martin je stigao do mjesta na kojemu ga je čekao posao. Fićukajući da ubije dosadu žurno je čistio začepljene kanale. Posao kojega su se mnogi grozili njemu nije predstavljao problem. Odrastao je radeći svakakve poslove i za bolje nikada nije ni znao. Da se je njega pitalo on bi rekao da je njemu to sasvim u redu jer ionako ništa drugo nije znao ni raditi osim fizikalije. Kada je počistio posljednji kanal prišao mu je njegov nadređeni i rekao da odlazi sa drugima na varoški majur u ulici Dugog konca gasiti vapno. Počeo ga je napadati i vrijeđati da se požuri. Martin je što je brže mogao pokupio svoj alat i uz strah od gazde šmugnuo dalje.

- Svinjče, on bi da imam kreluti pa da mogu letjeti s jen mesta na drugo. - rekne sebi u bradu Martin kada odmakne malo dalje te pljune na pod. Kada je stigao do majura već su ga tamo čekali neki od njegove družine i neki drugi radnici koji su već gasili vapno. Brzo se je uhvatio posla. Nakon nekog vremena napornog rada na crkvi Sv. Nikole odzvonilo je podne. Martin reče da će prvo otići po vode pa da će se onda i oni malo odmoriti.

- Daj mi pervo Joža čik jedan prosim te, nemam više, a kleh me nešta počel betegat. - reče Martin i nakon što dobije cigaru krene prvo tražiti posudu koja je negdje izgleda misteriozno

nestala. Nakon što ju ne uspije pronaći odluči pronaći negdje neku drugu na majuru. Nakon što je kratko hodao vidi nekakvu posudu kojom su se hranile svinje.

- Evo jen škafa. Kak da je netko s njime hranil prasece, al biti će fejest on. - reče i nakon što ga napuni vodom krene prema svojim prijateljima. Samo što odjednom iza svojih leđa začuje čudne korake i roktanje. Kada se okrene vidje da iza njega stoji krmača!

- Ajme, kud će ova belja, nisem joj valjda uzet škafa pa mi se ide osvetit. - reče uplašeno, ostavi posudu i potrči prema svojim prijateljima. Nakon što se spotakne i padne u gomilu slame koja je stajala blizu mjesta gdje su gasili vapno iz usta mu ispadne cigara. Krmača se okrene te ode dalje svojim putem, a on otrči dalje do svojih prijatelja.

Nakon što dođe do njih ispriča im svoj doživljaj - Ajme meni da zazvedite kaj mi se sad pripetilo. Tražil ja posude po majuru jer je onu netko odnil i nađem neki škaf. Napunil ga ja vodom i hojdam ovde kad iza mene belja! Valjd išla da se osveti za svoj škaf i za menom, a ja trk. Potepem se v slamu i evo me ojder fala dragom Bogu čitav, nije me dofatila.

Nakon toga jedan ga upita - A de ti je unda taj škaf?

- Odnel vrag i škaf i tebe, frknul sam ga kad sam begal od gadure one.

Dok su se oni tako raspravljali i pričali vidješe malo dalje da se neki velik dim širi. Pridoše malo bliže i vidješe da se je ona gomila slame sva zapalila i da sad te varnice vjetar nosi na sve strane. Tek u tome trenutku Martin shvati da više nema cigare i da mu je sigurno ispala u slamu.

Jedino što je uspio prozboriti sada već sav zgrožen i ubijen od straha bilo je "Ajme meni pa ja sem mrtev čovek". Dok su se snašli, otišli po vode i upozoriti druge majur je sve više i više gorio. Uskoro se je vatra širila i van granica Dugog konca i širila unutar cijelih zidina. Nije dugo trebalo da se proširi i van granica zidina. Izgledalo je kao da se je na grad spustilo neko drevno prokletstvo, kao sam pakao. Sve je gorjelo, od kuća, crkava, upravnih zgrada. Zvona su bezuspješno zvonila za uzbunu.

Gorjelo je dva dana. Nakon što se je vatra napokon smirila Varaždin je pokazao svoj novi tužni izgled. Mnoge zgrade su izgorjele do temelja, a još više ih je postalo ruševinama. Ubrzo su i drugi osim samog krivca znali tko je kriv za sve. Martinu se nije pisalo dobro. Ali nakraju je čak dobro i prošao za svoja djela. Dobio je 12 udaraca batinom u Sračincima i 12 na glavnom trgu Varaždina. Uza svu bol koju su mu nanijele te batine više ga je boljela savjest i duša što je to napravio. Da je zapalio cijeli grad. On sam. I to sve radi one krmače. I prokletog škafa!